

УДК: 616.2: 618.2] – 085.835.5

С.В. Коваленко, Л.В. Никіфор

Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці

Досвід застосування небулайзерної терапії при захворюваннях органів дихання у вагітних

Ключові слова: вагітність, терапія, органи дихання, небулайзер.

На сьогодні небулайзерна терапія займає важливе місце у практиці лікаря-пульмонолога, терапевта, педіатра, але недостатньо широко застосовується для лікування захворювань бронхолегеневого апарату у вагітних. Наказ МОЗ України від 19.03.2007 р. №128 «Протоколи надання медичної допомоги хворим пульмонологічного профілю» регламентує широке застосування небулайзерної терапії у хворих пульмонологічного профілю як для купірування гострих нападів ядухи, так і для базисної терапії при загостреннях [2]. Під час минулорічної епідемії каліфорнійського грипу подача лікарської речовини через небулайзер була включена у протоколи надання медичної допомоги хворим на грип, в тому числі вагітним [3].

За допомогою небулайзерної терапії можлива ефективна доставка до «locusmorbi» препаратів, що мають різнопланову дію – протизапальну, бронхолітичну, муколітичну та антибактеріальну, у звичайних та високих дозах. Грамотне застосування небулайзерної терапії дозволяє проводити не тільки лікування, але й профілактику хронічних захворювань органів дихання, що супроводжуються бронхообструкцією [4, 6].

Враховуючи складність лікування вагітних у зв'язку з обмеженим переліком ліків, що не впливають на плід та тонус матки, застосування препаратів у вигляді інгаляцій, що мають найменший системний ефект, стає особливо актуальним.

Преваги небулайзерної терапії у клінічній практиці:

- максимально швидке купірування нападів ядухи;
- можливість застосування при станах, що загрожують життю;
- мінімально виражені побічні ефекти з боку серцево-судинної системи;
- можливість застосування на всіх етапах надання

медичної допомоги (швидка допомога, поліклініка, стаціонар, вдома та в пологових будинках, реанімації);

- можливість зволоження дихальних шляхів одночасно з подачею лікарського засобу;
- можливість проведення інгаляцій та одночасної подачі кисню.

Протипоказання до проведення небулайзерної терапії:

- легеневі кровотечі та кровохаркання;
- травматичний пневмоторакс;
- серцева аритмія та тяжка серцева недостатність;
- індивідуальна непереносимість препарату [4].

Метою роботи стало вивчення можливостей та ефекту проведення небулайзерної терапії у вагітних.

Матеріали та методи дослідження

За 2010 рік обстежено та проліковано 44 вагітних на різних термінах вагітності, що знаходилися на лікуванні у пологовому будинку №1 м. Чернівці. Вагітні жінки мали таку патологію органів дихання: загострення бронхіальної астми (БА) – 12 жінок, хронічного обструктивного захворювання легень (ХОЗЛ) – 11, гострий бронхіт (ГБ) – 7, загострення хронічного бронхіту (ХБ) – 5, негоспітальна пневмонія (НП) – 9 жінок. У всіх обстежуваних спостерігали скарги на загальну слабкість, пітливість, кашель різного ступеня вираженості з виділенням харкотиння слизового чи слизово-гнійного характеру або без нього, задишку при фізичному навантаженні. Хворі отримували базисну терапію згідно зі стандартами ведення вагітних та хворих пульмонологічного профілю. З метою покращення надання медичної допомоги вагітним та полегшення перебігу захворювання авторами були запропоновані та впроваджені схеми небулайзерної терапії вагітних із захворюваннями

органів дихання. Хворі були розподілені на 2 групи – I група отримувала додатково до лікування небулайзерні інгаляції; II група – традиційне лікування.

Результати та їх обговорення

Клінічні прояви пневмонії у вагітних не мають принципових відмінностей порівняно з невагітними жінками. У вагітних жінок спостерігаються як нетяжкі малосимптомні форми хвороби, так і захворювання з тяжким і дуже тяжким перебігом, що супроводжуються вираженим ексудативним компонентом, ускладнюються кровохарканням, абсцедуванням, розвитком синдрому гіперреактивності бронхів тощо [1].

Захворювання зустрічається у будь-який термін вагітності, являючи серйозну небезпеку як для матері, так і для плода. Розродження на фоні пневмонії не знижує ризику для здоров'я жінки. Навпаки, після пологів, у разі незавершеної пневмонії, захворювання нерідко набуває вкрай несприятливого перебігу і в деяких випадках призводить до смерті породіллі.

Для лікування пневмонії з метою полегшення відходження харкотиння для інгаляцій через небулайзер використовували розчин амброксолу 2–4 мл на 1 інгаляцію 2 рази на добу; розчин Сода-буфер 4–5 мл 2 рази на добу протягом 5–7 днів. У випадку в'язкого харкотиння, що важко відділялося, комбінували дані розчини з фізіологічним розчином 1:1. Категорично забороняється застосовувати для інгаляцій воду та спиртові розчини, а також масляні розчини. З антибактеріальною та противірусною метою широко застосовували розчин Декасану 4–5 мл 3–4 рази на добу протягом 5–7 днів, що має широкий спектр антимікробної дії – бактерицидну, вірусцидну, фунгіцидну та антипротозойну.

Доведено, що введення в комплекс лікувальних заходів при ХОЗЛ та ХБ інгаляцій Декасану дозволяло швидше усунути явища бронхоспазму, запалення, ліквідувати обтурацію дихальних шляхів слизом, покращити показники неспецифічної резистентності організму. Період лихоманки в осіб основної групи скорочувався до $1,8 \pm 0,31$ дня порівняно з $2,4 \pm 0,41$ дня в контрольній групі. Вологі хрипи при застосуванні інгаляцій Декасаном зникали через $4,5 \pm 0,52$ дня. У групі вагітних, яких лікували без застосування Декасану, цей період збільшувався до $7,6 \pm 0,43$ дня ($p < 0,05$). Термін перебування в стаціонарі осіб основної групи, порівняно з контрольною групою, вдалося скоротити в середньому на 4 дні. Побічних ефектів при застосуванні Декасану зазначеним способом не відмічено. Одержані дані дозволили розробити ефективну схему лікування захворювань дихальної системи у вагітних, а саме з ХОЗЛ та ХБ, за допомогою включення до комплексу лікування небулайзерних інгаляцій Декасану.

У випадку бронхообструктивного синдрому (ХОЗЛ, БА) застосовували бронхолітики: бета-міметики – сальбутамол 2 мл + 2 мл фізіологічного розчину 1–2 рази на добу 3–5 днів [5].

Згідно з новими рекомендаціями Глобальної ініціативи з боротьби з бронхіальною астмою (GINA, 2009) ведення вагітних із БА потребує ретельного моніторингу під час всього періоду вагітності [7].

Під час вагітності ступінь тяжкості БА часто змінюється, і хворі можуть потребувати більш прискіпливої уваги лікаря та зміни схеми терапії. Приблизно у 1/3 жінок перебіг БА погіршується, у 1/3 – стає менш тяжким та у 1/3 – не змінюється.

Незважаючи на те, що існує певна стурбованість з приводу використання фармакологічних засобів під час вагітності, показано, що незадовільний контроль БА у цих пацієнток асоціюється з низкою негативних ефектів на плід, що в результаті призводить до підвищення перинатальної смертності, збільшення ризику передчасних пологів, а також низької маси тіла плода при народженні. В цілому перинатальний прогноз для дітей, народжених від матерів, хворих на БА, які отримували адекватну терапію протягом вагітності, можна порівняти з дітьми, народженими від здорових матерів. У зв'язку з цим, вважається виправданим використання препаратів для підтримки адекватного контролю БА у вагітних жінок, незважаючи на недостатню їх апробацію у цієї групи пацієнтів. Для більшості препаратів, що застосовуються для лікування БА, існуюча доказова база щодо їх несприятливого впливу на плід є незначною [7].

Адекватне контрольоване лікування із застосуванням теофіліну, інгаляційних глюкокортикоїдів (у цьому плані найбільш вивчений будесонід), β_2 -агоністів і модифікаторів лейкотрієнів (особливо монтелукасту) не асоціюється з підвищенням частоти випадків аномалій розвитку у плода. Було продемонстровано, що інгаляційні глюкокортикоїди запобігають виникненню загострень БА під час вагітності (В). При вагітності, як і в будь-яких інших ситуаціях, необхідно орієнтуватися на підтримку адекватного контролю симптомів БА і нормальної функції легень. Загострення БА у вагітних потребують агресивної терапії для попередження гіпоксії плода. З цією метою слід підключати небулайзерну терапію β_2 -агоністами швидкої дії (сальбутамол) та кисневу терапію, а також (за необхідності) інгаляційні та системні глюкокортикоїди [7].

У пацієнтів з БА автори широко застосовували інгаляційні глюкокортикостероїди (ГКС) у вигляді розчинів: будесонід 2 мл / флютиказон 2 мл + 2 мл фізіологічного розчину; та комбінації ГКС з бета-міметиками: будесонід/флютиказон 2 мл + сальбутамол 2 мл 1–2 рази на добу протягом 3–5 днів. Для продовження часу інгаляції та зменшення симптоміметичних побічних ефектів до даних сумішей додавали 2 мл фізіологічного розчину.

При ГБ для зменшення рефлексорного кашлю застосовували розчин лідокаїну 2 мл з 2 мл фізіологічного розчину 1–2 рази на добу 2–3 дні та розчин Декасану з антибактеріальною метою 4–5 мл 3–4 рази на добу протягом 3–5 днів. При сухому кашлі використовували розчин Сода-буфер 4–5 мл 2 рази на добу протягом 5–7 днів, фізіологічний розчин 4–5 мл 1–2 рази на добу 3–5 днів до появи продуктивного кашлю.

Стан пацієнток після проведеного лікування покращився в обох групах, проте в основній групі швидше

зникли явища інтоксикації, мокротиння набуло слизового характеру, зменшилася задишка, покращилася толерантність до фізичного навантаження.

Після проведеного лікування у хворих І групи спостерігали швидке настання терапевтичного ефекту від проведеного лікування: зменшувався сухий кашель, полегшувалося відходження харкотиння, зменшувалися задишка та прояви бронхообструктивного синдрому за його наявності.

При проведенні небулайзерної терапії у пацієнок не було відмічено жодного випадку побічних ефектів. Одержані дані дозволили розробити ефективні схеми лікування захворювань дихальної системи, а саме – бронхіальної астми, хронічного обструктивного захворювання легень, гострого бронхіту, пневмоній та загострень хронічного бронхіту у вагітних за допомогою включення до комплексу лікування небулайзерних інгаляцій лікарських препаратів.

Висновки

Застосування небулайзерної терапії у вагітних із захворюваннями бронхолегеневої системи сприяє швидшому настанню клінічного ефекту, попереджає негативний вплив гіпоксії на плід, покращує якість життя пацієнок, не має протипоказань.

Перспективи подальших досліджень

Перспективним вбачається продовження досліджень із застосуванням небулайзерної терапії з препаратами сурфактанту при респіраторному дистрес-синдромі дорослих, антибактеріальними та антимікотичними засобами, лікування легеневої гіпертензії (проста-циклін).

Література

1. Медведь, В. І. Особливості антибактеріальної терапії під час вагітності [Текст] / В. І. Медведь // Мистецтво лікування. – 2004. – № 8. – С. 9–13.
2. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 19.03.2007 р. № 128 «Протоколи надання медичної допомоги хворим пульмонологічного профілю». – К., 2007.
3. Наказ МОЗ України від 07.11.2009 р. № 813 «Про затвердження Алгоритму надання медичної допомоги хворим на пандемічний грип, викликаний вірусом (А Н1/Н1 Каліфорнія)». – К., 2009.
4. Применение небулайзеров в клинической практике: [методическое пособие для врачей] / Ю. И. Фещенко, Л. А. Яшина, А. Н. Туманов, М. А. Полянская. – К.: Книга, 2006. – 19 [1]с.
5. Фещенко, Ю. І. Основи інгаляційної терапії при хронічному обструктивному захворюванні легень та бронхіальній астмі: посібник для лікарів / Ю. І. Фещенко, Л. І. Перцева, Л. І. Конопкіна. – К.: Книга, 2005. – 72 [1]с.
6. European Respiratory Society Guide lines on the use of nebulisers / J. Boe, J. H. Dennis, B. R. Driscoll et al. // Eur. Respir. J. – 2001. – Vol. 18. – P. 228–242.
7. The Global Initiative for Asthma (GINA). GINA Report, Global Strategy for Asthma Management and Prevention, published November 2009. – www.ginasthma.com

ОПЫТ ПРИМЕНЕНИЯ НЕБУЛАЙЗЕРНОЙ ТЕРАПИИ ПРИ ЗАБОЛЕВАНИЯХ ОРГАНОВ ДЫХАНИЯ У БЕРЕМЕННЫХ

С.В. Коваленко, Л.В. Никифор

Резюме. В статье представлен опыт практического применения небулайзерной терапии в лечении беременных с заболеваниями органов дыхания.

Ключевые слова: беременность, заболевания органов дыхания, терапия, небулайзер.

EXPERIENCE OF USE OF NEBULIZER THERAPY IN PREGNANT WOMEN WITH RESPIRATORY DISEASES

S.V. Kovalenko, L.V. Nikifor

Summary. The article presents practical experience of nebulizer therapy use in the treatment of pregnant women with respiratory diseases.

Key words: pregnancy, respiratory diseases, therapy, nebulizer.